

ДОКЛАД
НА НАЦИОНАЛНИЯ ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ЗА
ИЗВЪРШЕНА ПРОВЕРКА В ДЪРЖАВНА ПСИХИАТРИЧНА
БОЛНИЦА - БЯЛА

Във връзка с функциите на Национален превантивен механизъм (НПМ), които изпълнява омбудсманът на Република България, на основание Заповед № 28-1/07.09.2023 г. на омбудсмана екип на институцията извърши проверка в Държавна психиатрична болница (ДПБ) – Бяла.

Проверката обхваща изпълнението на предходните препоръки и съответствието на структурата, материално-битовите условия, оборудването и обзавеждането на лечебното заведение, обезпечаването с медицински и немедицински специалисти с изискванията на националното законодателство, Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание към ООН и на Европейската конвенция за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание към Съвета на Европа.

ОСНОВНИ НАБЛЮДЕНИЯ И КОНСТАТАЦИИ:

1. МАТЕРИАЛНИ УСЛОВИЯ:

ДПБ – Бяла е разположена в покрайнините на града и осъществява прием на пациенти с психични заболявания основно от областите Русе, Силистра, Разград, Търговище.

На външния вход на болницата има портиер. Портиерите са общо четирима, назначени на щат и е осигурено денонощното им присъствие.

Всички болнични отделения са разположени в една сграда, като в двора, който е на сравнително голяма площ, има и неизползвани стари постройки.

На територията на болницата за нуждите на пациентите има и лавка.

На входа на сградата има поставени кутия за сигнали за корупция и кутия за жалби и сигнали от пациенти и техни близки.

Лечебното заведение разполага със собствено парно отделение, като през зимата и преходните сезони отоплението и топлата вода се осигуряват чрез пароцентралата (в стаите и коридорите има монтирани радиатори), а през лятото за топла вода се ползват и електрически бойлери.

Според получена от управителя на болницата информация, от началото на годината има регистрирано 1 бягство на пациент, който бързо е бил открит и върнат.

Кутията за жалби и сигнали

Лавката, която се намира в двора на ДПБ - Бяла

Храната се приготвя в собствена кухня, осигурена е възможност за диетично хранене за нуждаещите се пациенти. Всяко отделение има обособено помещение, от което храната се разлива и подава през шубер в столова. Посочените помещения към момента на проверката бяха чисти, при видимо поддържана добра хигиена.

Стойността на един храноден е 2,76 лв., като се уточнява, че това е само стойността на закупените хранителни продукти, без да се включват други разходи. Прави впечатление, че на фона на високата инфлация в последните 1 – 1,5 години тази сума е недостатъчна и следва да бъде значително увеличена. Менюто се изготвя от калкулант, като от изисканите и предоставени седмични менюта е видно, че храната не е достатъчно разнообразна, често обядът включва само основно ястие, месото е недостатъчно, липсва десерт, както и пресни плодове и зеленчуци.

Санитарни помещения – тоалетни и бани има към всяко отделение, но състоянието им е незадоволително и се нуждаят от ремонт.

Санитарно помещение в ДБП – Бяла

В болничните стаи са настанени различен брой пациенти, като в някои от стаите е тясно и не е осигурена нормативно определената площ за един пациент.

Спално помещение в ДПБ – Бяла

2. МЕДИЦИНСКО ОБСЛУЖВАНЕ:

Стационарният блок е разположен в една сграда, като включва шест клинични отделения с 270 легла, както следва:

- I мъжко отделение – работи по програми и грижи за лечение и рехабилитация на болни с остри психози и шизофренни екзацербации, тежък депресивен епизод, нуждаещи се от краткосрочен и средносрочен престой. Разполага с 40 легла;

- II мъжко отделение – работи по програми и грижи за лечение и рехабилитация на болни с алкохолна и наркоманна зависимост, абстиненция и личностови разстройства с емоционален и поведенчески отклонения, довели до тежък психосоциален срив, нуждаещи се от краткосрочен и средносрочен престой - с 20 легла;

- III мъжко отделение – работи по програми и грижи за лечение и рехабилитация на болни с психози в инволюцията и хроничен органичен мозъчен синдром - деменции с емоционални и когнитивни нарушения, нуждаещи се от средносрочен и продължителен престой - с 35 легла;

- IV мъжко отделение – работи по програми и грижи за лечение и рехабилитация на болни с хронични психози, довели до психосоциален срив, хроничен органичен мозъчен синдром - епилепсия и умствена изостаналост с емоционални и поведенчески нарушения, психотичен срив, нуждаещи се от средносрочен и продължителен престой разпределено по нозология в два блока - с общо 70 легла;

- I женско отделение – работи по програми и грижи за лечение и рехабилитация на болни с остри психози и шизофренни екзацербации, тежък депресивен епизод, нуждаещи се от краткосрочен и средносрочен престой. Разполага с 30 легла;

- II женско отделение – работи по програми и грижи за лечение и рехабилитация на болни с хронични психози, довели до психосоциален срив, психози в инволюцията и хроничен органичен мозъчен синдром - деменции с емоционални и когнитивни нарушения, епилепсия и умствена изостаналост с емоционални поведенчески нарушения, нуждаещи се от средносрочен и продължителен престой разпределено по нозология в два блока - 75 легла.

Отделенията нямат нива на компетентност, определени в съответствие с медицинския стандарт „Психиатрия“.

Помещенията, в които се извършва механична имобилизация (изолатори) са общо 4, като само две от тях са оборудвани с камери и възможност за постоянно видеонаблюдение. При пристигане на екипа в стаите нямаше пациенти, помещенията и леглата бяха чисти, без следи от скорошно използване. Леглото за имобилизация е оборудвано с имобилизиращи колани, които са с омекотители и в добро състояние. Временното физическо ограничаване се извършва в съответствие с изискванията на Наредба № 1 от 28 юни 2005 г. за реда за прилагане на мерки за временно физическо ограничаване при пациенти с установени психични разстройства. Бяха изискани и проверени книгите за взетите мерки за временно физическо ограничаване. За 2023 г. до момента на проверката са имобилизирани общо 22 души.

Екипът посети всички отделения и стаи, като нямаше пациенти в състояние на силна психомоторна възбуда, както и фиксирани към болничните легла. При проведените

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

разговори с пациенти не са получени оплаквания от физическо насилие и друг вид нечовешко или унижително отношение на служителите към тях.

Към момента на проверката на лечение в ДПБ бяха 155 души. За задължително лечение по чл. 155 от Закона за здравето са настанени 34 пациенти (5 жени и 29 мъже), а на принудително лечение по чл. 89 от Наказателния кодекс – 6 (1 жена и 5 мъже). Общо от началото на годината настанените за задължително лечение са 66 пациента, а за принудително лечение – 9.

Пациенти, престояващи по социални индикации са 13, като пациентът с най-продължителен престой (поради това, че няма къде да бъде изведен) е в болницата от 4 години. Омбудсманът многократно е препоръчвал на Министерство на труда и социалната политика и Министерство на здравеопазването да се работи за извеждане на тази група болни от изолацията им в болнична среда и да им се предоставят интегрирани здравни-социални грижи в общността.

Държавната политика за психично здраве трябва да изведе като приоритет необходимостта от повишаване качеството на живот чрез успешна деинституционализация на болните с психични заболявания и тяхната социализация чрез услуги в общността.

В ДПБ - Бяла се извършват съдебно-медицински експертизи, изготвят се протоколи за освидетелстване/преосвидетелстване от ТЕЛК.

Пациентите с коморбидни заболявания се консултират, като спешните случаи от екипи на Филиала за спешна медицинска помощ (ФСМП) – Бяла към Центъра за спешна медицинска помощ (ЦСМП) – Русе, останалите - от специалистите от МБАЛ „Юлия Вревска – Бяла“ ЕООД, където при необходимост се провеждат и хоспитализациите.

Стойността на издръжката на пациент за предходния месец август 2023 г. е 2 866,45 лв. с включени всички разходи. Отпуснатите средства за „Издръжка и други текущи разходи“ са в размер на 629 600 лв. за 2021 г., 629 600 лв. за 2022 г. и 784 100 за 2023 г. През 2023 г. са увеличени и разходите за персонал, с оглед достигане на договорените с Колективен трудов договор (КТД) в отрасъл „Здравеопазване“ стойности.

При проверката екипът за пореден път констатира, че за Държавните психиатрични болници в страната, в това число ДПБ – Бяла, въпреки увеличението спрямо 2022 г. не е осигурено достатъчно финансиране за издръжка, в това число ремонти, както и че не са преодолени затрудненията при намиране на квалифициран персонал.

Преминалите през лечебното заведение болни по години са както следва: през 2021 г. - 815, през 2022 г. – 878, а за първите осем месеца на 2023 г. – 618. Средният престой за 2021 г. е 76,61 дни, през 2022 г. – 73,01 дни, а през 2023 г. – 63,76 дни.

Заетостта на леглата в проценти през 2021 г. е 63,35%, през 2022 – 65,04%, през 2023 г. е 60,06%. Най-висока е заетостта на леглата в I мъжко отделение – 2021 г. - 81,34%, 2022 г. - 79,18% и 2023 г. - 80,30%, а най-малка на II женско отделение - съответно по години: 44,32%, 40,22% и 29,64%.

Починалите пациенти през 2021 г. са 7, през 2022 г. - 13 и през 2023 г. - 5, като смъртността е по-висока в две от отделенията – II мъжко и II женско, предвид нозологиите и възрастта на пациентите. Не са извършвани аутопсии. Няма и договор с лечебно заведение за извършването им, като ръководството на болницата събщи за срещаните в

тази връзка проблеми. Освобождаването от патологоанатомична аутопсия се извършва по молба на близките на починалия, със заповед на директора на ДПБ – Бяла.

За всеки пациент се изготвя индивидуален план за лечение, психотерапия и рехабилитация. Пациентите се лекуват след подписано информирано съгласие.

За болните е осигурена занимателната изкуствотерапия, целта на която е чрез използване на различни дейности от приложно-художествен характер да се създадат приятни емоции и да се отвлече вниманието на лицето от болестните изживявания, като се запълва смислено времето му.

Екипът видя помещенията, в които се извършват посочените дейности, както и изработени от болните картини, украшения и предмети.

Болницата разполага с фитнес зала, оборудвана с крос тренажори, бягащи пътеки, лежанка, масажорен стол и дъмбели, които изглеждат нови и неизползвани. Има киносалон, в който се провеждат мероприятия, както и телевизори в общите помещения.

ДПБ – Бяла разполага с болнична аптека, дейността на която се извършва от магистър-фармацевт, както и с лаборатория, в която назначеният на щат лаборант извършва елементарен набор от кръвни изследвания, в това число проследяване на броя на левкоцитите на пациентите на лечение с Clozapine, както и изследване на урина.

Бяха изискани и представени протоколи и доклади от извършени от контролни органи проверки. На 18.04.2023 г. е извършена проверка от екип на Регионалната здравна инспекция (РЗИ) – Русе, за която е изготвен доклад. В изводите от доклада се посочва, че „От направената проверка в ДПБ гр. Бяла не се констатира данни за изтезания и нечовешко или унижително отношение към пациентите, както и неспазване на основните законови разпоредби“. Дадени са препоръки с постоянен срок на изпълнение.

Предоставен е и Констативен протокол от извършена проверка от определена със заповед на директора на Изпълнителна агенция „Медицински надзор“ (ИАМН) комисия, извършена в периода 18.04.2023 г. – 21.04.2023 г. В него не се сочат констатирани нарушения. Не са дадени и задължителни предписания.

3. АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ:

Числеността на персонала, съгласно Правилника за устройството и дейността на лечебните заведения за стационарна психиатрична помощ по чл. 5, ал. 1 от Закона за лечебните заведения е 132. Лекарите са 8, но не всички са със специалност психиатрия, специалистите по здравни грижи – 35, психолог – 1, друг персонал – 88. незаетите щатни бройки са както следва: Лекар – 0,5; мед. фелдшер – 0,75; мед. сестра – 0,5.

Болницата среща сериозни затруднения при намирането на квалифициран медицински персонал. На практика, с оглед осигуряване на 24-часово лекарско присъствие, всички лекари работят на денонощен график, а събота и неделя дежурства дават и общопрактикуващи лекари, назначени на трудов договор на 0,5 щат.

Лекарските и сестринските кабинети разполагат с необходимото оборудване, спешни шкафове, лекарствени продукти и консумативи, които са в срок на годност. Води се задължителната медицинска документация.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Становището на екипа на НППМ е, че много от помещенията в ДПБ – Бяла, в това число всички санитарни помещения, се нуждаят от извършване на спешен ремонт, за какъвто не са осигурени средства. Стойностите на един лекарстоводен и храноден са недопустимо ниски, не следват инфлационните процеси в страната и са предпоставка за нарушени права на пациентите, чиито престой е сравнително дълъг и се нуждаят от пълноценно хранене, както и от лечение, съобразено с добрите европейски практики.

Видно от ниската използваемост на леглата е възможно капацитетът да бъде намален, като същевременно бъде увеличен персоналът, с оглед осигуряване ежедневно присъствието на лекар - психиатър във всяко отделение. Необходимо е осигуряване на нормативно определената площ за всеки пациент, както и рязко подобряване на битовите условия в стаите и общите помещения, с оглед осигуряване на спокойна и комфортна среда за пациентите.

Екипът от експерти на омбудсмана счита, че е добре да бъдат осигурени средства и оборудвани т.н. „меки стаи“, въпреки редките случаи на предприемане на мерки за временно физическо ограничаване при пациентите.

В РЕЗУЛТАТ ОТ ИЗВЪРШЕНАТА ПРОВЕРКА, ОМБУДСМАНЪТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ОТПРАВЯ СЛЕДНИТЕ ПРЕПОРЪКИ:

I. На министъра на здравеопазването:

1. Да разгледа възможностите и да предприеме действия за:
 - намаляване на броя легла при запазване на щата;
 - обсъждане на мерки за осигуряване на необходимите специалисти - лекари със специалност психиатрия и медицински специалисти и привеждане на дейността на болницата в съответствие с медицинския стандарт „Психиатрия“;
2. Да бъде разгледан и актуализиран бюджетът, особено фонд „Издръжка“, на всички психиатрични болници, при отчитане на инфлационните процеси, които протичат в страната.
3. Регионалните здравни инспекции да извършват регулярни комплексни проверки във всички държавни психиатрични болници.
4. Министерство на здравеопазването да работи съвместно с Министерство на труда и социалната политика за извеждане на трайно настанените по социални индикации лица от изолацията им в болнична среда и да им се предоставят интегрирани здравни-социални грижи в общността.
5. Да бъде изградена централизирана пожаро-известителна инсталация.

II. На управителя на ДПБ - Бяла:

1. Да бъдат предприети действия за осигуряване на необходимата минимална площ за пациент, в съответствие с изискванията на Наредба № 49 от 18 октомври 2010 г. за основните изисквания, на които трябва да отговарят устройството, дейността и

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

вътрешният ред на лечебните заведения за болнична помощ и домовете за медико-социални грижи.

2. Да се разшири видът на извършваните лабораторни изследвания.
3. Да се сключи договор с лечебно заведение за болнична помощ за провеждане на аутопсии.
4. Да се разгледа възможността за обособяване и оборудване на т.н. „мека стая“, където психомоторно възбудените пациенти да бъдат изолирани по хуманен начин.
5. Да се продължат усилията за привличане на лекари със съответстваща на профила на болницата специалност и квалификация.